

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060201

DOM
2020-09-10
Stockholm

Mål nr
M 3240-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-02-19 i mål nr M 913-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle

Motpart

1. Ljusnans vattenregleringsföretag, 786500-0744
Box 392
831 25 Östersund

Ombud: Jur.kand. DL

2. Ovanåkers kommun
828 80 Edsbyn

SAKEN

Ansökan om omprövning av villkor för reglering av sjön Mållången i Ovanåkers kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

- Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen vad som bestämts i punkt C avseende ersättning för produktionsbortfall.
  - Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

Dok.Id 1602321

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN M.M.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens domslut på så vis att Mark- och miljööverdomstolen upphäver punkt C, angående ersättning, och i tillägg till villkoren föreskriver följande: För Mållångens reglering finns en dämningssänkning på +225,52 m och en sänkningsgräns på +224,02 m från vårflodens slut till den 1 november och en sänkningsgräns på +223,02 m under övrig tid av året. Regleringen ska med undantag för vad som anges under övriga villkor bedrivas så att dessa gränser inte över- eller underskrids.

Ljusunns vattenregleringsföretag har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Ovanåkers kommun har medgett länsstyrelsens yrkanden.

Parterna har vid Mark- och miljööverdomstolen anfört huvudsakligen samma omständigheter som vid mark- och miljödomstolen.

Ljusunns vattenregleringsföretag har tillagt huvudsakligen följande: Det finns liknande vattenhushållningsbestämmelser i tillstånden för närliggande regleringsmagasin, med mer preciserade skrivelser. Dessa talar för att regleringsbestämmelserna i 1944 års dom ska tolkas så att det inte finns någon ovillkorlig sommarsänkningsgräns. Vattenregleringsföretaget har gett in transumt av vattenhushållningsbestämmelser i tillstånd för närliggande regleringsmagasin.

Länsstyrelsen har tillagt huvudsakligen följande: De olika tillstånden avseende närliggande regleringsmagasin skiljer sig åt och de vattenhushållningsbestämmelser som vattenregleringsföretaget hänvisat till ger inte stöd för företagets tolkning av bestämmelserna i tillståndet.

Mållångens intresseförening har yttrat sig och därvid uppgett att föreningen ställer sig bakom länsstyrelsens tolkning av 1944 års dom.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Tolkning av 1944 års vattendom

Länsstyrelsen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva ett tillägg till villkoren eftersom länsstyrelsen menar att regleringsbestämmelserna i 1944 års vattendom måste tolkas så att det finns två skarpa sänkingsgränser.

Vattenregleringsföretaget å sin sida har motsatt sig det.

Mark- och miljööverdomstolen har tidigare uttalat att ett äldre tillståndets omfattning måste bedömas utifrån dess lydelse med beaktande av dess kontext och den lagstiftning som fanns vid den aktuella tidpunkten (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 3 februari 2016 i mål nr M 619-15 samt Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 maj 2019 i mål nr M 4953-18). Av 1944 års dom framgår att den dåvarande verksamhetsutövaren ansökte om tillstånd till att uppdämma vattnet vid dammen till höjden +225,52 m och avtappa det under tiden från vårflodens slut till den 1 november till +224,02 m och under övriga delen av året till +223,02 m i förhållande till visst jämförelseplan. I tillståndet anges följande:

”Beträffande tappningen vid dammen skall företaget, med den begränsning som följer av vad nedan stadgas med avseende å flottningen, äga att variera tappningen på sätt företaget finner lämpligt, dock med iakttagande av att vattenståndet i sjöarna, i vad på dammens skötsel beror, icke över- eller understiger dämmnings- eller sänkingsgränserna och att ej så mycket vatten på en gång tappas att allmän eller enskild rätt sättes i fara.”

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning föreskrivs med hänsyn till tillståndets ordalydelse ingen absolut sommarsänkingsgräns på så sätt att det har funnits någon skyldighet för vattenregleringsföretaget att begränsa tappningen innan vårflod för att säkerställa att en viss sommarsänkingsgräns uppnås. I likhet med mark- och miljödomstolen bedömer Mark- och miljööverdomstolen att tillståndet begränsar hur företaget får tappa ur sjön snarare än hur återfyllnaden ska ske. Eftersom syftet med 1944 års ansökan får anses vara att magasinera vårflodens vatten till förmån för kraftproduktion i nedströms liggande vattenkraftverk under nästkommande vintersäsong anser Mark- och miljööverdomstolen att uttrycket ”i vad på dammens

skötsel beror” i det här sammanhanget ska tolkas som en förpliktelse att vid år med förväntad liten vårflod hålla dammluckorna stängda från vårflodens början till dess att sommarsänkingsgränsen uppnåtts. Vattenregleringsföretaget har alltså inte haft någon skyldighet att efterleva sommarsänkingsgränsen de år då tillrinningen till dammen medfört att magasinet inte nått upp till minst +224,02 m trots stängda luckor från vårflodens början. Det ska följaktligen inte föreskrivas något tillägg till villkoren i enlighet med länsstyrelsens yrkande.

Frågan om ersättning för produktionsbortfall

Vattenregleringsföretaget har rätt till ersättning för produktionsbortfall, under förutsättning att produktionsbortfallet överstiger fem procent av det sammanlagda produktionsvärde som företaget efter den 1 januari 1984 har fått avstå till följd av omprövningar (se 39 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken).

Länsstyrelsen har överklagat domen i den del den avser ersättning för produktionsbortfall. Som länsstyrelsen har anfört är frågan om sådan ersättning beroende av hur befintliga villkor för regleringen ska tolkas och skillnaden mellan de befintliga och de nya bestämmelserna är avgörande för ersättningsfrågan. Både länsstyrelsen och vattenregleringsföretaget har argumenterat utifrån att även de villkor som mark- och miljödomstolen föreskrivit, dvs. att regleringsrättshavaren ska eftersträva vissa vattenstånd i Mållången under vissa tidsperioder, innebär ett produktionsbortfall för vattenregleringsföretaget.

Mark- och miljööverdomstolen kan emellertid som framgår ovan konstatera att de kompletterande villkoren till vattendomen inte innebär någon skyldighet att spara ett restmagasin inför kommande vårflod. Domstolen bedömer att värdet av det eventuella produktionsbortfall som kan föranledas av den nya bestämmelsen om att eftersträva vissa vattenstånd därmed inte uppgår till en sådan summa att någon ersättning ska utgå även om denna innebär en något begränsande frihet i hur magasinet kan nyttjas sommartid. Punkten C i mark- och miljödomstolens dom ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 2020-10-08

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Mikael Hagelroth, tekniska rådet Dag Ygland och tf. hovrättsassessorn Hannah Grahn, referent.

Föredragande har varit Anna Nordenskjöld.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-02-19
meddelad i
Östersund

Mål nr M 913-18

SÖKANDE

Länstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle
Företrädare: HS

SAKEN

Ansökan om omprövning av villkor för reglering av sjöarna Tälningen och Mållången i Ovanåkers kommun

Anläggnings-ID: 21856 (Mållångens regleringsdamm)
21890 (Tälningens regleringsdamm)

Avrinningsområde: 48 (Ljusnan)

Koordinater (SWEREF 99 TM): N 6792080 / E 546255 (Mållången)
N 6785836 / E 541700 (Tälningen)

DOMSLUT

A. Mark- och miljödomstolen gör följande tillägg till regleringsbestämmelserna i Österbygdens vattendomstols dom den 9 februari 1944 i mål AD 35/1942.

1 a) Om en tappning av 0,5 m³/s från Mållången under perioden den 1 maj till och med den 30 oktober innebär att vattenståndet +224,02 m i Mållången underskrids ska tappningen prioriteras framför nivån.

1 b) Regleringsrättshavaren ska eftersträva ett vattenstånd i Mållången som uppgår till minst +224,5 m från den 15 maj till den 31 maj och minst +225,00 m från den 1 juni till den 30 september och minst +224,5 m från den 1 oktober till den 1 november.

B. Mark- och miljödomstolen upphäver punkten a) i miljödomstolens, Östersunds tingsrätts, dom den 21 september 2001 samt meddelar följande nya vattenhushållningsbestämmelser för Mållångens reglering.

2 a) Under tiden den 1 maj till den 30 september, när vattenståndet nått över +224,50 m, ska tappningen från Mållången vara minst 1 m³/s. Om vattenståndet i Mållången till följd av denna tappning riskerar att underskrida nivån +224,50 m får tappningen minskas till den nyttiga tillrinningen definierad som

Dok.Id 301504

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se www.ostersundstingsratt.domstol.se	063-15 06 90	måndag – fredag 08:00–16:00

gällande minimitappning från Tälningen plus tillrinningen till området från Tälningens utlopp till Mållångens utlopp. Tappningen får dock inte underskrida 0,5 m³/s.

Under övrig tid ska tappningen från Mållången vara minst 0,5 m³/s.

Tappningen enligt ovan ska i möjligaste mån gå genom fiskvägen.

2 b) För kontroll av mintappningsbestämmelserna ska en pegel sättas upp nedströms dammen och fiskvägens inlopp där vattennivån som motsvarar 0,5 m³/s respektive 1 m³/s har kalibrerats in och tydligt markeras på pegeln.

C. Länsstyrelsen i Gävleborgs län ska ersätta Ljusnans Vattenregleringsföretag med 517 143 kr vilket motsvarar den produktionsförlust som omprövningen medför och som överstiger de 5 % som företaget enligt 31 kap. 22 § miljöbalken är skyldig att tåla.

D. Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften till samma belopp som tidigare bestämts, dvs. 1 500 kr.

E. Mark- och miljödomstolen avslår länsstyrelsens yrkande om att villkor 1b) inte ska träda i kraft förrän länsstyrelsen betalat ersättning för produktionsbortfall till tillståndshavaren och att det ska ske inom sex månader, eller att villkoret annars förfaller.

F. Mark- och miljödomstolen skriver av målet i den del det avser villkor om att anlägga fiskpassage vid sjön Tälningen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

NYA BESTÄMMELSER I MILJÖBALKEN	4
ANSÖKAN	4
Länsstyrelsens slutliga yrkanden.....	4
Höjdsystem.....	5
Grunderna för ansökan och yrkande	5
Orientering.....	5
Bakgrund till ansökan.....	7
Samråd.....	8
Utveckling av grunderna för ansökan och yrkanden.....	9
Miljökonsekvensbeskrivning.....	11
Ersättning.....	12
Berörda fastigheter och sakägare	12
Allmänna hänsynsreglerna	12
Förslag till övervakning och kontroll av verksamheten	13
Planförhållanden.....	13
INKOMNA YTTRANDEN	13
Ovanåkers kommun.....	13
Mållångens Intresseförening	13
Ljusunns Vattenregleringsföretag (LsVF).....	14
SÖKANDENS BEMÖTANDE ÖVER INKOMNA YTTRANDEN	16
Ovanåkers kommun.....	16
Ljusunns vattenregleringsföretag (LsVF).....	17
YTTERLIGARE YTTRANDEN	22
Ljusunns Vattenregleringsföretag (LsVF).....	22
DOMSKÄL	24
HUR MAN ÖVERKLAGAR.....	27

NYA BESTÄMMELSER I MILJÖBALKEN

Den 1 januari 2019 trädde ett stort antal nya bestämmelser i miljöbalken i kraft. Lagändringarna innebär också att ett antal paragrafer numreras om, utan att ges någon ny innebörd. Av övergångsreglerna till de nya bestämmelserna i miljöbalken följer bl.a. att för mål och ärenden som har kommit in till domstolen före den 1 januari 2019, ska de äldre bestämmelserna gälla. I denna dom hänvisas till bestämmelserna i miljöbalken med den lydelse och numrering de hade före den 1 januari 2019.

ANSÖKAN

Länsstyrelsens slutliga yrkanden

Länsstyrelsen yrkar avseende Mållångens reglering att följande tillägg görs till regleringsbestämmelserna i Österbygdens Vattendomstols dom 1944-02-09 i mål AD 35/1942 (kursiv text):

1 a) För Mållångens reglering finns en dämningssgräns på +225,52 m och en sänkingsgräns på +224,02 m från vårflodens slut till den 1 november och en sänkingsgräns på +223,02 m under övrig tid av året. Regleringen ska med undantag för vad som anges nedan bedrivas så att dessa gränser inte över- eller understigs.

1 b) Om en tappning av 0,5 m³/s från Mållången under perioden den 1 maj till och med den 30 oktober innebär att sommarsänkingsgränsen +224,02 m underskrids ska tappningen prioriteras framför nivån.

1 c) Regleringsrättshavaren ska eftersträva ett vattenstånd i Mållången som uppgår till minst +224,5 m från den 15 maj till den 31 maj och minst +225,00 m från den 1 juni till den 30 september och minst +224,5 m från den 1 oktober till den 1 november.

Alla höjder ovan avser samma höjdsystem som i Österbygdens vattendomstols dom 1944-02-09 i mål AD 35/42.

Länsstyrelsen yrkar vidare att bestämmelserna om minimitappning enligt punkt a) i miljödomstolens dom 2001-09-21 i mål M 3-00 upphävs och ersätts av följande villkor (kursiv text):

2 a) Under tiden den 1 maj till den 30 september, när vattenståndet nått över +224,50 m ska tappningen från Mållången vara minst 1 m³/s. Om vattenståndet i Mållången till följd av denna tappning riskerar att underskrida nivån +224,50 m får tappningen minskas till den nyttiga tillrinningen definierad som gällande minimitappning från Tälningen plus tillrinningen till området från Tälningens utlopp till Mållångens utlopp. Tappningen får dock inte underskrida 0,5 m³/s.

Under övrig tid ska tappningen från Mållången vara minst 0,5 m³/s.

Tappningen enligt ovan ska i möjligaste mån gå genom fiskvägen.

2 b) För kontroll av mintappningsbestämmelserna ska en pegel sättas upp nedströms dammen och fiskvägens inlopp där vattennivån som motsvarar 0,5 m³/s respektive 1 m³/s har kalibrerats in och tydligt markerats på pegeln.

Länsstyrelsen återkallar sitt tidigare yrkande att en fiskväg ska anläggas förbi regleringsdammen i Tälningens utlopp.

Höjdsystem

De mått på höjder som anges i ansökan avser om inget annat anges samma höjdsystem som i Österbygdens vattendomstols dom den 9 februari 1944 (AD 35/42) om tillstånd till reglering av Mållången.

Grunderna för ansökan och yrkande

Ansökan om omprövning görs med stöd av 24 kapitlet 5 § punkt 1, 2 och 11 miljöbalken. Omprövningens syfte är att undanröja den konflikt som idag kan uppstå mellan bestämmelser i tillståndet för Mållångens reglering i 1944 års vattendom och omprövningsdomen från 2001.

Orientering

Omgivningsbeskrivning och hydrologi

Sjöarna Mållången och Tälningen i Ovanåkers kommun utnyttjas som regleringsmagasin till förmån för nedströms liggande vattenkraftverk i Flaxnan, Frösteboån, Voxnan och Ljusnan. Ansvariga för reglering av sjöarna är Ljusnans Vattenregleringsföretag. Mellan Tälningen och havet finns det 10 kraftverk med en

sammanlagd fallhöjd på 164,7 m som kan nyttja en tappning från Tälningen och Mållången för kraftproduktion. Från sjön Tälningen rinner vattnet via Nedre Tälningån, Mållången, Flaxnan, Lössnan, Frösteboån och Grängen ut i Viksjön och Voxnan ca 5 km öster om Alfta i Ovanåkers kommun.

Hydrologi

Uppgifter om vattenföring i tabellerna nedan är hämtade från SMHI:s Vattenwebb för utloppet ur Mållången. Uppgifter om regleringsamplitud och regleringsvolym är hämtade från vattendomar och länsstyrelsens dammregister.

Tabell 1. Hydrologi för Mållången

Vattenföring m.m.	Mållången, naturlig vattenföring	Mållången stationskorrigerad vattenföring	Mållången övrigt
Högvattenföring återkomsttid 50 år (HQ ₅₀)	38,1 m ³ /s	30,8 m ³ /s	
Medelhögvattenföring (MHQ)	18,1 m ³ /s	12,7 m ³ /s	
Medelvattenföring (MQ)	3,66 m ³ /s	3,69 m ³ /s	
Medelågvattenföring (MLQ)	0,76 m ³ /s	0,53 m ³ /s	
Area avrinningsområde			339 km ²
Regleringsamplitud			2,5 m
Regleringsvolym			36 miljoner m ³

Tillstånd och tidigare prövning för Mållången

Österbygdens Vattendomstols dom den 9 februari 1944 (AD 35/42)

Tillstånd till reglering. Rätt att dämna upp vattnet vid dammen till höjden +225,52 m och att avtappa det till +224,02 m under tiden från vårflodens slut till den 1 november och under övriga delen av året till +223,02 m. Företaget får variera tappningen på sätt företaget finner lämpligt, dock med iakttagande av att vattenståndet i sjöarna, i vad på dammens skötsel beror, icke över- eller understiger dämmnings- eller sänkningsgränserna och ej så mycket vatten på en gång tappas att allmän eller enskild rätt sättes i fara.

Miljödomstolens vid Östersunds tingsrätts dom den 21 september 2001 (M 3-00)
Omprövning enligt 24 kapitlet 5 § miljöbalken. Krav på anläggande av fiskväg i form av ett omlöp och nya bestämmelser om mintappning. Regleringsrättshavaren ska släppa vatten genom fiskvägen förbi Mållångens regleringsdamm med 1 m³/s under maj - september och med 0,5 m³/s under övrig tid. När Mållångens vattenstånd är så lågt att minimitappningen inte kan släppas genom fiskvägen, ska minimitappningen släppas genom regleringsdammen.

Miljödomstolens vid Östersunds tingsrätts dom den 14 oktober 2008 (M 704-08)
Domen avsåg ett överklagat föreläggande från länsstyrelsen om att redovisa åtgärder och rutiner som bättre tar hänsyn till rådande snöförhållande m.m. vid regleringen av sjön. Miljödomstolen upphävde det överklagade föreläggandet. Miljödomstolen konstaterade att det är uppenbart att regleringen av sjön Mållången styrs av två under vissa förhållanden oförenliga domar. Miljödomstolen gör därför bedömningen att problemet med vattennivåerna i Mållången endast kan få en varaktig och hållbar lösning om länsstyrelsen eller annan behörig myndighet ansöker om omprövning med stöd av 24 kap. 5 § miljöbalken.

Bakgrund till ansökan

För reglering av sjön Mållången finns två domar som anger hur sjön ska regleras. Till länsstyrelsen har det sedan 2006 kommit in flera klagomål om att vattennivån i sjön Mållången är för låg och att det i sin tur innebär att fiskvägen vid regleringsdammen inte fungerar som tänkt. Flertalet klagomål har kommit in från Mållångens intresseförening, vilket är en intresseförening för boende runt sjön där vattennivån i sjön är en central fråga. Länsstyrelsen har vidtagit olika tillsynsåtgärder till följd av dessa klagomål. I samband med prövningen av ett överklagat föreläggande från länsstyrelsen har miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt påpekat att det är uppenbart att regleringen av sjön Mållången styrs av två under vissa förhållanden oförenliga domar. Miljödomstolen gör därför bedömningen att problemet med vattennivåerna i Mållången endast kan få en varaktig och hållbar lösning om länsstyrelsen eller annan behörig myndighet ansöker om omprövning med stöd av 24 kap. 5 § miljöbalken (dom den 14 oktober 2008 i mål M 704-08).

Länsstyrelsen har under 2016 och 2017 diskuterat en lösning på problemen med regleringen av Mållången med tillståndshavaren och övriga intressenter kring sjön och fiskeintresset. Målsättningen har varit att finna en lösning med förslag till nya regleringsbestämmelser som alla kan enas kring. Detta har dock inte lyckats (se nedan under rubrik samråd). Länsstyrelsen har därför den 15 maj 2017 fattat beslut om att ansöka om omprövning av bestämmelserna för reglering av Mållången. De nu förslagna nya bestämmelserna för Mållångens reglering har länsstyrelsen bedömt vara en rimlig kompromiss mellan kraftintresset och miljö- och fiskeintresset.

Samråd

Mållångens intresseförening har under 2014 och 2015 kommit in med synpunkter/klagomål på regleringen av sjön Mållången och under 2015 även framfört att vattendomen för Mållången behöver omprövas.

Länsstyrelsen har i mars 2016 med anledning av de klagomål som kommit in och den sedan länge väl kända problematiken med regleringen av Mållången skickat en förfrågan om två tänkbara lösningar till Ljusnans vattenregleringsföretag (regleringsföretaget). En lösning skulle vara att 1944 års vattendom omprövas på så sätt att sänkningsgränsen vår till höst höjs från +224,02 m till +224,50 m för att garantera fiskvägens funktion. En annan lösning skulle vara att fiskvägen byggs om för att fungera även vid lägre vattenstånd.

Ljusnans vattenregleringsföretag har kommit in med ett svar på länsstyrelsen förslag den 3 maj 2016. Regleringsföretaget föreslår ett möte på plats vid dammen där även Mållångens intresseförening bjuds in för att diskutera lösningar. Regleringsföretaget har i sitt svar också redogjort för vad en höjning av sänkningsgräns vår till höst skulle innebära för regleringen av magasinet utifrån förhållandena åren 2006-2015. En höjning av sänkningsgränsen skulle enligt regleringsföretaget innebära ett betydande restmagasin varje år för att garanterat kunna nå angiven nivå till sommaren.

Vid ett möte på plats vid dammen i maj 2016 framkom att det skulle vara svårt att bygga om fiskvägen så att denna fungerar vid lägre vattennivåer i sjön jämfört med idag. Länsstyrelsen har därför tagit fram ett förslag till ändrade regleringsbestämmelser som regleringsföretaget och Mållångens intresseförening getts möjlighet att lämna synpunkter på. Regleringsföretaget har föreslagit några mindre justeringar av detta förslag och länsstyrelsen bedömde då att det var ett förslag som länsstyrelsen kunde ställa sig bakom.

Länsstyrelsen skickade den 2 november 2016 ut ett förslag till ändrade regleringsbestämmelser för sjön Mållången på remiss till Mållångens intresseförening, Miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun, Alfta fiskevårdsområdesförening och Kammarkollegiet. Förslaget som skickades ut på remiss överensstämde med regleringsföretagets sist lämnade förslag till länsstyrelsen, se nedan.

Utveckling av grunderna för ansökan och yrkanden

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att det finns ett behov och stort allmänt intresse av att ompröva nuvarande regleringsbestämmelser för sjön Mållångens reglering. Länsstyrelsen anser vidare att det viktigaste vid en sådan omprövning är att få till stånd bestämmelser som säkerställer fiskvägens funktion under vandringsperioden. De nya bestämmelserna måste samtidigt undanröja den konflikt som kan uppstå idag mellan bestämmelserna i 1944 respektive 2001 års dom. Förutom den konflikt som finns mellan två domar för Mållångens reglering innebär dagens bestämmelser att fiskvägens funktion inte säkerställs under fiskens vandringsperiod. Fiskvägen som består av ett omlöp förutsätter enligt länsstyrelsens bedömning ett minsta vattenstånd i Mållången på +224,50 m för en godtagbar funktion. Vid denna nivå är flödet i fiskvägen 0,5 m³/s d.v.s. motsvarande lägsta tillåtna minimitappning. Vid lägre vattenstånd blir flödet och vattendjupet i omlöpet allt för litet för att helt upphöra vid vattenstånd under +224,14 m (tröskeln för fiskvägens inlopp). Den bästa funktionen uppnås om hela minimitappningen går till höst på 1 m³/s kan släppas genom fiskvägen, vilket förutsätter ett vattenstånd i sjön på minst + 224,80 m. Dagens bestämmelser tillåter att vattenståndet i sjön under vår

- höst får vara så pass lågt som +224,02 m, vilket innebär att fiskvägen då är torrlagd och minimitappningen istället släpps genom dammen.

Om nivån i sjön är låg under vår till höst kan det innebära problem för fisk att ta sig upp i mindre vattendrag som rinner ut i Mållången för lek. Ett sådant vattendrag är Häsboån som rinner ut i Mållången. Häsboån har av Naturvårdsverket pekats ut som ett särskilt värdefullt vattendrag bland annat med hänsyn till dess rika fiskbestånd.

För en säkerställd fungerande fiskpassage förbi Mållångens regleringsdamm och övriga biflöden till Mållången krävs enligt länsstyrelsens uppfattning nya villkor/bestämmelser. De nuvarande bestämmelserna för skydd av fisk och fisket har visat sig vara otillräckliga. Länsstyrelsen anser därför att det finns stöd för en omprövning enligt 24 kapitlet 5 § 11 miljöbalken. Stöd för omprövning finns även enligt 24 kap. 5 § 1 och 2 miljöbalken då det gått mer än 10 år sedan den senaste prövningen och det behövs nya bestämmelser som säkerställer konnektiviteten (vandringsmöjligheten för fisk m.m.) för att nå fastställda miljö kvalitetsnormer.

I 1944 års vattendom används begreppet från vårflod då sommarsänkingsgränsen ska gälla. Länsstyrelsen anser att det innebär en stor otydlighet avseende när nivån ska vara uppnådd då en vårflod kan pågå under en längre tid och vissa år kanske nästan helt utebli. Mållången berörs inte av någon fjällflod och skogsfloden i området sker normalt under april månad. Länsstyrelsen bedömer därför att den 15 maj ger en rimlig tid för att utnyttja vårfloden och höja upp magasinet till minst +224,50 m efter vinterns avsänkning.

Av SMHI:s vattenwebb framgår att den naturliga vattentillrinningen till Mållångens utlopp under perioden 1 april - 15 maj för åren 2006-2015 varit tillräcklig för att höja nivån med 130 - 245 cm förutom för år 2007 och 2014. För år 2007 som nog måste betraktas som ett extremt år räckte vattnet endast till för att höja nivån med 67 cm och för år 2014 med 81 cm.

Av regleringsföretagets redovisning framgår också att det normalt heller inte är några problem att hålla vattennivån över +225,0 m under perioden 1 juni till den 30 september. Mållångens intresseförening har önskat en nivå på minst +225,20 m under denna tid. Länsstyrelsen gör bedömningen utifrån regleringsföretagets redovisning att en nivå på +225,0 m som ska eftersträvas under sommaren är en rimlig kompromiss mellan regleringsföretagets möjligheter och önskemål från de boende runt sjön. Ett eftersträvande att hålla en nivå på minst +225,0 under denna period gynnar även fiskvägen eftersom hela minimitappningen då kan släppas genom fiskvägen.

För att undanröja dagens konflikt mellan 1944 års vattendom och 2001 års omprövningsdom behövs någon bestämmelse som anger hur konflikten mellan minimitappning och sänkningsgräns ska hanteras om den situationen uppstår. Det är enligt länsstyrelsens uppfattning viktigast att undvika en torrläggning av ån nedströms Mållången varför det alltid ska tappas minst 0,5 m³/s även om den naturliga tillrinningen är lägre. Minimitappningen på 1 m³/s kan dock få underskridas om det krävs för att hålla vattennivån över +224,5 m under perioden maj - november. Den naturliga lågvattenföringen vid Mållångens utlopp är enligt SMHI:s vattenwebb 0,76 m³/s. Det är därför rimligt att minimitappningen kan få underskrida 1 m³/s om det krävs för att hålla nivån på minst +224,50 m så att fiskvägen kan fungera.

Miljökonsekvensbeskrivning

Enligt 6 kap. 1 och 2 §§ samt 22 kap. 1 § första stycket 3 miljöbalken krävs ingen formell miljökonsekvensbeskrivning vid en ansökan om omprövning enligt 24 kap. miljöbalken.

Den lägsta sänkningsgränsen för Mållången som gäller senhöst till tidig vår kommer heller inte att ändras. Den höjning av sänkningsgränsen vår till höst för Mållången som föreslås bedömer länsstyrelsen enbart kommer att medföra positiva effekter för miljön och boende runt sjön.

Ändringen av bestämmelserna om minimitappning för Mållången blir liten för att undanröja konflikten som annars kan uppstå mellan sänkningsgräns och minimitappning. Den minskade tappningen till Flaxnan som detta kan innebära torra år bedöms inte medföra någon större miljöpåverkan på ån. Detta då det ändå alltid ska tappas minst 0,5 m³/s och tappning i övrigt i dessa fall följer den naturliga tillrinningen.

Ersättning

Länsstyrelsen gör bedömningen vilket framgår ovan att inskränkningen på regleringen av Mållången för vattenkraftproduktionen blir begränsad och väl borde rymmas inom ramen för den ersättningsfria delen enligt 31 kap. 22 § miljöbalken.

Berörda fastigheter och sakägare

Länsstyrelsen anser att denna ansökan påverkar tillståndshavaren, fiskerättsägarna företrädna av Alfta fiskevårdsområdesförening och ägare till fastigheter runt Mållången. En förteckning av dessa redovisas i bilaga 6 till ansökan.

Allmänna hänsynsreglerna

Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd vara skyldig att visa att de förpliktelser som följer av kapitel två iakttas. Ett bifall till en omprövningsansökan innebär att tillståndshavaren blir skyldig att följa nya villkor och det är alltså tillståndshavaren som kommer att bedriva verksamheten och inte länsstyrelsen. Länsstyrelsen anser därför att några uppgifter rörande hur de allmänna hänsynsreglerna iakttas och förslag till skyddsåtgärder och andra inte behöver lämnas i denna omprövningsansökan.

Länsstyrelsen anser dock att det i sammanhanget är viktigt att notera att syftet med myndighetens yrkande om nya bestämmelser är att få till stånd en reglering av aktuell damm som är mer förenlig med miljöbalkens hänsynsregler än nuvarande reglering.

Förslag till övervakning och kontroll av verksamheten

Enligt 26 kap. 19 § miljöbalken och förordningen (1998:901) om en verksamhetsutövares egenkontroll är det verksamhetsutövaren i det här fallet dammägaren som är skyldig att ha rutiner för kontroll och skötsel av respektive damm och dess reglering. Länsstyrelsen har i ansökan yrkat på att det vid Mållångens regleringsdamm på väl synlig plats vid ska sättas upp en pegel (vattenståndskala). Denna ska kalibreras in mot den mintappning som fastställs. Vattenstånd som motsvarar respektive mintappning under året ska tydligt markeras på respektive pegel tillsammans med markering av dämning- och sänkningsgräns. I övrigt anser länsstyrelsen att något förslag till övervakning och kontroll utöver vad som framgår av allmänna bestämmelser om verksamhetsutövarens skyldighet att kontrollera verksamheten inte krävs.

Planförhållanden

Berört område omfattas inte av detaljplan. Åtgärderna strider inte mot översiktsplanen för Ovanåkers kommun.

INKOMNA YTTRANDEN

De som har yttrat sig i målet har sammanfattningsvis anfört följande.

Ovanåkers kommun

Miljö- och byggnämnden ser positivt på det förslag till nya regleringsbestämmelser som tagits fram av länsstyrelsen. Tekniska nämnden anser att tillståndshavaren för regleringen av Mållången ska kunna redovisa för tillsynsmyndigheten hur tillrinningen till Mållången har beräknats i de fall där tappningen varit och är lägre än 1 m³/s samt att tappningen från Mållången i första hand ska gå igenom fiskvägen. Om tappning genom fiskvägen inte är möjligt så måste det vidtas åtgärder som säkerställer detta, t.ex. en omformning av fiskvägens intag.

Mållångens Intresseförening

Föreningen ställer sig bakom länsstyrelsens slutliga yrkanden i målet.

Ljusunns Vattenregleringsföretag (LsVF)

LsVF motsätter sig länsstyrelsens förslag till bestämmelse 1a).

LsVF anser även att ordet ”sommarsänkingsgräns” i länsstyrelsens förslag till bestämmelse 1b) ska ersättas med ”vattenståndet”.

Ersättning

Den stora förändringen gentemot dagens villkor är att LsVF föreslås eftersträva ett visst vattenstånd till den 15 maj respektive den 1 juni varje år. I dagens villkor finns enligt LsVF inget specificerat vattenstånd som ska uppnås någon viss tid på våren. Detta innebär både frihet och trygghet för verksamhetsutövaren då man kan nyttja hela den tillståndsgivna årsregleringen och inte riskerar att överträda något villkor på grund av låg tillrinning.

Även om den tidigare föreslagna ovillkorliga sänkingsgränsen har bortfallit så finns det ändå en skrivning där LsVF ska eftersträva uppnåendet av ett visst vattenstånd till vissa datum oavsett vilka tillrinningar som faktiskt utfaller. Då LsVF inte kan påverka, med undantag av det lilla magasinet i Tälningen, vilken tillrinning som kommer till Mållången, innebär det att LsVF måste spara ett restmagasin.

I ordet eftersträva ligger att göra det som är möjligt för att uppnå dessa vattenstånd. Hur långt ska LsVF ansträngningar behöva sträcka sig? Ska LsVF redan i december/januari behöva anpassa/stänga för återfyllnad- ja om man vill säkerställa att vattenstånden uppnås vid angiven tid.

Man måste skilja på att LsVF som verksamhetsutövare kommer att behöva anpassa sin verksamhet för att nå de föreskrivna nivåerna och det eventuella faktum att tillsynsmyndigheten/domstol får svårt att lagföra en utövare som brister i efterlevnad. LsVF vill därför betona att föreskrivet villkor innebär en faktisk inskränkning i hur LsVF kan utnyttja Mållångenmagasinet för årsreglering.

I den tidigare ingivna skadeståndsberäkningen var LsVF alltid tvungen att utgå från att kommande år skulle var det värsta torrår som inträffat och spara ett restmagasin därefter. Detta innebar ett restmagasin om ca 180 DE (15 552 000 m³) varje år. Detta värde baserade sig ju på det torraste året enligt nedanstående årsserie.

Om LsVF i förväg hade vetat hur mycket tillrinning som skulle komma under perioden 1 april-15 maj skulle de behöva spara följande restmagasin varje år för att komma upp till 224,50 m den 15 maj. I praktiken skulle man behöva spara betydligt mer för att ha marginaler, därmed är denna produktionsförlust mycket lågt räknad.

2006	0 DE
2007	184 DE
2008	28 DE
2009	0 DE
2010	0 DE
2011	0 DE
2012	31 DE
2013	0 DE
2014	172 DE
2015	42 DE
2016	50 DE
2017	163 DE
2018	0 DE

Då det nu finns en viss flexibilitet i villkoret "eftersträva" i förhållande till en ovillkorlig sänkingsgräns så behöver LsVF som verksamhetsutövare inte utgå från att kommande år ska bli det torraste utan att det istället kan motsvara ett medelår. Tar man medelvärdet på ovanstående restmagasin blir det 52 DE. Denna volym motsvarar 1 622 MWh som istället skulle produceras under sommarhalvåret. Med uppskattningen att 1 MWh på sommarhalvåret värderas 39 kr lägre än under vinterhalvåret, motsvarar detta en årlig förlust i storleksordningen 63 300 kr år.

Inskränkning som ska tålas är 5 % av 935 000 (reglernyttan) d.v.s. 46 750 kr.
63 300 - 46 750=16 550 kr.

16 550 kr kapitaliserat med 4 % ränta ger en ersättning för all framtid på 413 715 kr. Denna inskränkning ska enligt 31 kap. 22 § miljöbalken bedömas enligt

expropriationsrättsliga regler (31 kap. 2 § miljöbalken), varför ett påslag om 25 % ska ske. Det följer av 4 kap. 1 § expropriationslagen (1972:719) (se även Bertil Bengtsson i SvJT 2010 s 726 sid 736 ff). Det innebär att för det fall domstolen bifaller sökandens talan ska 517 143 kr utges till LsVF.

SÖKANDENS BEMÖTANDE ÖVER INKOMNA YTTRANDE

Ovanåkers kommun

Mållångens reglering angående mintappning på 1 m³/s

Länsstyrelsen yrkar att mintappningen på 1 m³/s från Mållångens regleringsdamm ska kunna underskridas om den "nyttiga tillrinningen" är lägre. Kommunen anser att om denna avvikelse ska få användas måste det finnas ett system som kvalitetssäkrar tappningen, så att tillståndshavaren kan redovisa för tillsynsmyndigheten hur tillrinningen till Mållången har beräknats i de fall tappningen varit och är lägre än 1 m³/s.

Länsstyrelsen anser att en mintappning som är lägre än 1 m³/s från Mållångens regleringsdamm under perioden 1 maj till 30 september endast får förkomma om det är nödvändigt för att upprätthålla den nya sommarsänkingsgränsen på +224,50 m. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning att det är viktigt att tappningen vid dessa tillfällen motsvarar den nyttiga tillrinningen. Länsstyrelsen har föreslagit att det i villkor föreskrivs att peger för avläsning av vattenföring ska finnas vid dammen. Sedan tidigare finns krav på peger vid dammen för avläsning av vattenstånd. Det finns vidare bestämmelser om fortlöpande kontroll av verksamheten i miljöbalken och i förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll. Detta tillsammans med tillsynsmyndighetens möjlighet att vid behov begära in ett kontrollprogram (26 kap. 19 § miljöbalken) för mer utförlig kontroll och dokumentation av vattenföringen, bedömer länsstyrelsen borde vara tillräckligt för en kontroll av att mintappningen blir korrekt.

Mållångens reglering angående att mintappningen ska släppas i fiskvägen

Länsstyrelsens ansökan syftar till att säkerställa en god funktion på fiskvägen under perioden vår till höst. Vattennivån ska enligt länsstyrelsens förslag vara minst

+224,50 m fram till och med den 30 oktober. Det garanterar då att mintappningen kan släppas genom fiskvägen fram till detta datum. Det mesta av avsänkningens sker sedan under vintermånaderna vilket normalt innebär att huvuddelen av mintappningen kan släppas genom fiskvägen även under november månad. Under vintern får sjöns yta sänkas ytterligare för användning av sjön som regleringsmagasin för nedströms liggande kraftverk. Det är tillåtet att sänka vattennivån till +223,02 m under vintern. När nivå går under +224,50 m kommer inte hela mintappningen att kunna släppas genom fiskvägen och när nivån sjunker under +224,0 m kommer inte något vatten kunna släppas genom fiskvägen så som förhållandena är idag. Fiskvägen kommer då vara torrlagd och även sjöbotten närmast uppströms fiskvägen kommer då vara torrlagd. För att säkerställa att mintappningen alltid kan släppas genom fiskvägen skulle dels fiskvägens tröskel behöva sänkas med mer än en meter och dels skulle en kanal från utloppskanalen till dammen behöva schaktas alternativt sprängas fram till fiskvägen.

Det är förstås önskvärt om mintappningen alltid kan släppas genom fiskvägen. Ur vandringssynpunkt är dock länsstyrelsen tveksam till om de relativt omfattande åtgärderna motiveras av nyttan. Fiskvandringen under perioden december - mars är troligtvis ändå mycket begränsad. Däremot kan det vara så att fiskvägen som består av ett omlöp utnyttjas för lek av öring under hösten där sedan rommen förstörs i och med torrläggningen under vintern. Det skulle kunna motivera någon åtgärd för att leda fram en del vatten till omlöpet vintertid som kan vara mindre omfattande än att gräva en kanal och sänka fiskvägens tröskel. Hur detta skulle kunna lösas avser länsstyrelsen föra en diskussion med dammägaren om utanför denna prövning. Länsstyrelsen kvarstår därför vid yrkandet om att mintappningen när så är möjligt med hänsyn till vattennivån ska släppas genom fiskvägen.

Ljusunns vattenregleringsföretag (LsVF)

För bedömning av hur regleringen i Mållången kommer att påverkas av de nya reglerna som länsstyrelsen yrkar på är det av central betydelse att klarlägga vilka regler som gäller idag. Detta för att kunna bedöma vad skillnaden kommer att bli. Det är skillnaden mellan dagens villkor och de nu yrkade som kan ge upphov till en

inskränkning av regleringen som ska ersättas enligt bestämmelserna i 31 kapitlet miljöbalken. Det som framför allt är av intresse i denna bedömning är betydelsen av den nedre gräns för vattennivån som gäller från vårflodens slut till den 1 november enligt 1944 års vattendom.

Länsstyrelsen kan konstatera att LsVF och länsstyrelsen inte är överens om hur dagens regleringsbestämmelser för Mållången ska tolkas och tillämpas. Enligt länsstyrelsens uppfattning vilken stöds av Mållångens intresseförening finns det en sänkingsgräns från vårflodens slut till den 1 november på +224,02 m. Det innebär att regleringen ska bedrivas så att nivån i sjön senast vid vårflodens slut ligger på minst den nivån och sedan inte sänks under den nivån förrän efter den 1 november. LsVF:s tolkning är att nivån +224,02 m inte utgör en sänkingsgräns och det finns ingen skyldighet att nå upp till den nivån i slutet av vårfloden. LsVF anser att nivån +224,02 m bara utgör en gräns när väl denna nivå har uppnåtts. Då får inte vattennivån i sjön under perioden vårflodens slut till den 1 november sänkas under +224,02 m.

Länsstyrelsen anser att LsVF:s tolkning av bestämmelsen gör den i det närmaste meningslös. I det fall regleringen skulle bedrivas så att nivån +224,02 m aldrig nås så fyller ingen funktion alls. Det kan inte ha varit tanken med denna bestämmelse. Syftet med bestämmelsen borde rimligen ha varit att garantera ett högre vattenstånd i sjön vår till höst än vad som gäller för vintern. Detta till förmån för både boende och miljön runt sjön. Genom att nivån ska gälla från vårflodens slut ges en möjlighet att utnyttja hela vårfloden för att fylla upp magasinet till nivån + 224,02 m. Då hela magasinet har en regleringsamplitud under året på 2,5 m innebär det endast en fyllnadsgrad på 40 %. Det är enligt länsstyrelsens mening ett högst rimligt krav att ett årsmagasin slutet av vårfloden har fyllts upp den nivån.

På sidan 6 i dom 1944-02-09 i mål AD 35/1942 framgår att tillstånd bland annat söktes till:

"att uppdämma vattnet vid dammen till höjden +225,52 m och avtappa det under tiden från vårflodens slut till den 1 november till +224,02 m och under övrig tid av året till +223,02 m i förhållande till ett visst jämförelseplan."

På sidan 10 i samma dom har vattendomstolen sedan föreskrivit villkor för regleringen enligt nedan:

"Beträffande tappningen vid dammen skall företaget, med hänsyn till vad som nedan stadgas med avseende av flottningen, äga att variera tappningen på sätt företaget finner lämpligt, dock med iakttagande av att vattenståndet i sjöarna, i vad på dammens skötsel beror icke över- eller understiger dämning- eller sänkningsgränserna."

Länsstyrelsen anser att skrivningen i 1944 års vattendom följer vad som normalt i den tidens domar brukade föreskrivas för att så långt det är möjligt genom regleringen av dammen inte överskrida de dämning- och sänkningsgränser som gäller för aktuell damm. I domen görs heller ingen skillnad mellan nivån +223,02 m och +224,02 m som gör att den första skulle utgöra en definitiv sänkningsgräns men inte den andra.

Länsstyrelsen anser att bestämmelserna i 1944 års dom rimligen inte kan tolkas på annat sätt än att det finns en dämninggräns på +225,02 m som gäller för hela året, en sänkningsgräns på +224,02 m från vårfloden slut till den 1 november och en sänkningsgräns för övriga året på +223,02 m. Det finns en oenighet kring detta och tolkning av nuvarande bestämmelser är av central betydelse för bedömning av LsVF:s ersättningsanspråk och kontroll av den framtida regleringen. Länsstyrelsen delar därför Mållångens intresseförenings uppfattning om att ovanstående tolkning ska skrivas in som tillägg till nuvarande bestämmelser.

LsVF har i aktbilaga 33 för åren 2006-2018 redogjort för hur stort restmagasin som skulle ha behövts för att komma upp till nivån + 224,50 m till den 15 maj. LsVF grundar sedan sitt ersättningsanspråk på ett behov av ett genomsnittligt restmagasin på 52 DE (dygnsekvivalenter, tappning av 1 m³/s under ett dygn) för att uppfylla kravet på att eftersträva +224,50 m den 15 maj.

Länsstyrelsen har i tabellen nedan beräknat behovet av det ytterligare restmagasin som skulle krävas för att uppnå nivå +224,50 m den 15 maj förutsatt att nivån +224,02 m har uppnåtts senast vid slutet av vårfloden. SMHI har definierat start av

vårfloden för vattendrag i norra delen av landet som det datum då den naturliga vattenföringen efter vinterns lågvattenflöde överskrider vattendragets medelvattenföring. Länsstyrelsen har utifrån denna definition ansett att en rimlig definition av slutet på vårfloden är när vattenföringen åter underskrider medelvattenföringen alternativt när vattenföringen efter vårflodens start nått en topp och sedan sjunkit för att sedan åter stiga. I det senare fallet ska det vara fråga om en tydlig trend som sträcker sig över flera dygn.

Länsstyrelsen har använt sig av SMHI:s beräknade modelldata för naturlig vattenföring för Mållångens respektive Tälningens avrinningsområde för att bestämma vårflodens slut och beräkna den tillrinning som därefter kan användas för att fylla upp Mållången (<http://vattenwebb.smhi.se/modelarea/>). Vid beräkningen har antagits att endast fastställd mintappning tappas från Tälningen och övrig tillrinning för Tälningens avrinningsområde används för att fylla upp Tälningen. Vidare antas att endast 0,5 m³/s tappas ur Mållången till dess nivå +224,50 m uppnås enligt nu yrkade bestämmelser. Vid en sen vårflod har LsVF:s beräknade restmagasin använts då kravet på att eftersträva +224,50 m den 15 maj då i praktiken helt ersätter kravet på +224,02 m vid slutet av vårfloden. Resultatet visas i tabellen nedan.

År	Slut Vårflod	Restmagasin (DE)
2006	28/5	0
2007	17/4	49
2008	28/5	28
2009	25/5	0
2010	12/5	0
2011	21/5	0
2012	30/3	0
2013	20/5	0
2014	25/4	51
2015	30/3	0
2016	11/5	50
2017	20/4	34
2018	30/5	0
Medelvärde		16,3 DE

Den inskränkning på 5 % som ska tålas enligt LsVF:s beräkning motsvarar 46 750/63 300 = 38 DE. Tas hänsyn till dagens villkor så innebär de nya

bestämmelserna en förlust som väl ligger inom den ram som ska tålas utan ersättning (16,3 DE jämfört med 38 DE).

Länsstyrelsen vill även peka på den vinst för LsVF som de nya bestämmelserna medför. I och med de nya bestämmelserna så undanröjs den konflikt som kan uppstå mellan sänkningsgräns och mintappning i Mållången sommartid. Det borde påtagligt underlätta för LsVF att bedriva regleringen enligt de tillstånd som finns. Vidare ges LsVF möjlighet att minska mintappningen från den nu gällande $1 \text{ m}^3/\text{s}$ från den 1 maj till dess nivå $+224,50 \text{ m}$ nås samt under sommaren om nivån till följd av mintappningen riskerar att underskrida $+224,02 \text{ m}$. Det är en fördel för LsVF då mer vatten kan sparas i magasinet för urtappningen under vinterhalvåret.

LsVF har yrkat ersättning för en förlust som motsvarar ett genomsnittligt restmagasin på 14 DE (16 500 kr årligen). Länsstyrelsen har i beräkningen av behovet av restmagasin ovan utgått från att endast mintappning tappas från Tälningen under den period då Mållången ska fyllas upp för att nå nivån $+224,50 \text{ m}$. Ur kraftproduktionssynpunkt är det ingen skillnad mellan att lagra vatten i Tälningen eller Mållången. Under år då tillrinningen under våren är för liten för att utan ett restmagasin nå $+224,50 \text{ m}$ till den 15 maj finns möjlighet att omfördela vatten mellan Tälningen och Mållången. Tälningen har ett magasin som fullt rymmer 71 DE. Det borde då vara fullt möjligt att flytta i vart fall 14 DE från Tälningen till Mållången för att uppnå nivån $+224,50 \text{ m}$ till den 15 maj. Detta minskar behovet av extra restmagasin i Mållången.

Med stöd av vad som framförs ovan anser länsstyrelsen att den förlust som eventuellt kan uppstå för LsVF till följd av de nya nivåer som ska eftersträvas väl ryms inom den förlust på 5 % som LsVF är skyldig att tåla enligt miljöbalken. LsVF:s ersättningsanspråk ska därför ogillas.

Om domstolen skulle besluta om ersättning förordar länsstyrelsen en skrivning om att villkoret om nivåer som ska eftersträvas inte träder i kraft förrän ersättning

betalats till tillståndshavaren och att det ska ske inom sex månader, annars förfaller villkoret.

YTTERLIGARE YTTRANDEN

Ljusnans Vattenregleringsföretag (LsVF)

Utvecklande av grunderna och omständigheterna för bestridandet

LsVF bestrider att det ursprungliga villkoret har den innebörden som länsstyrelsen gör gällande. Med anledning av detta kan det inte formuleras ett sådant sammanfattande villkor som föreslås. LsVF är av uppfattningen att det inte föreligger någon sommarsänkingsgräns och att villkoret ska läsas enligt följande. Dämningsgränsen är +225,52 m. Från den 1 november fram till vårflodens slut föreligger en rätt att få sänka av magasinet till +223,02 m. Under vårflod sker sedan återuppfyllnad och när vattenståndet passerar +224,02 m så får inte denna gräns underskridas förrän den 1 november. Det handlar således om begränsningar om hur LsVF får tappa ur sjön snarare än om hur återfyllnaden ska ske.

Bakgrunden till dessa villkor var att man på 1940-talet under pågående krig värnade kraftintresset fullt ut. Då villkoren formulerades utgick man från en vattenhushållning där man sänkte av magasinet fullt varje år (+223,02). När vårfloden kom så utgick man från att denna volym skulle vara tillräcklig för att fylla magasinet upp mot nivån +225 m. Kort efter vårflod var det dags att tappa en större mängd vatten för flottningens ändamål. Denna avtappning och sjöns fortsatta nivå skulle dock inte underskrida +224,02. Efter utförd flottning fortsatte LsVF sedan med återuppfyllnaden för att inför vintern kunna ha ett vattenstånd nära dämningsgräns (+225,52).

Med beaktande av den avsänkning som alltid gjordes för flottningsändamål framstår villkoret och ordet "avtappa det under vårflodens slut till den 1 november till +224,02.." som förståeligt.

Problem i nutid

Så som tidigare påtalats har LsVF ytterst begränsade möjligheter att påverka den tillrinning som kommer till Mållången. Genom domen 2001 tillkom dessutom en omfattande mintappning som ytterligare försvårar återfyllnaden av Mållången.

Ett villkor måste med skäliga ansträngningar alltid kunna efterlevas för att vara relevant. Såsom länsstyrelsen och intresseföreningen delvis redovisat skulle vårflodsåterfyllnaden av ett avsänkt magasin (+223,02 m) inte nå upp till +224,02 m för åren 2007, 2014 och 2017. Det vore orimligt om LsVF skulle anses vara skyldiga till miljöbrott varje gång detta skulle ske. Vissa torrår kommer man inte upp till +224,02 m under hela återfyllnadssäsongen.

Det är således för liten tillrinning för att alltid kunna garantera 224,02 till efter vårflodens slut. Av länsstyrelsens egna framtagna klimatscenarios framgår även att vårflodsvolymererna kommer att minska i framtiden p.g.a. mindre snömängder, vilket sannolikt gör att svårigheterna till återfyllnad bara kommer att öka framöver.

Förutom av den direkta ordalydelsen så framgår det således av nämnd statistik att det i praktiken är omöjligt att alltid efterleva +224,02 m vid vårflodens slut om man bedriver en effektiv reglering för kraftändamål med avsänkt magasin inför vårfloden. Med tanke på att villkoren ska efterlevas under alla verksamhetsår, oavsett torrår eller våtår, så förefaller annan tolkning än den av LsVF presenterade som osannolik.

Ersättning för inskränkt tillstånd

LsVF har utförligt redovisat utgångspunkterna för beräkningen av ersättningen. Beträffande länsstyrelsens förslag att utnyttja magasinet i Tälningen för optimering av Mållången ska följande kommenteras.

Det är relevant ur ett kraftproduktionsperspektiv att ha vatten så högt upp i magasineringsskedjan som möjligt, då det alltid går att fördela vattnen nedåt men aldrig uppåt. Detta innebär att om man tar en del av Tälningens vatten och

magasinerar i Mållången blir marginalen mindre i Mållången för att magasinera eventuella höstregn/flöden och man kan tvingas till onödigt spill.

Oavsett detta så är det så att varje årsreglering är ett eget självständigt vattenregleringsföretag som har prövats i sin specifika domstolsprövning. I denna prövning har man utgått från hur typisk årsreglering/vattenhushållning ska genomföras och gjort en skadereglering utifrån detta. Bara för att det för tillfället är samma verksamhetsutövare som har tillstånden till årsregleringen i Mållången och Tälningen kan man inte göra vattenverksamheten i Mållången beroende av hur Tälningen ska skötas. Varje vattenverksamhet måste kunna bedömas och villkoras efter deras egna förutsättningar. Domstolen kan således inte inom ramen för ett vattenmål om Mållången inskränka eller påverka hur vattenhushållningen ska utövas i Tälningen.

HUVUDFÖRHANDLING

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet efter att ha hållit huvudförhandling och syn den 23 oktober 2018. Viss skriftväxling har därefter ägt rum fram till början av januari 2019.

DOMSKÄL

Av 24 kap. 7 § miljöbalken framgår att länsstyrelsen har rätt att ansöka om omprövning av ett tillstånd till vattenverksamhet enligt bestämmelserna i 5 § i samma kapitel. Enligt sista stycket samma paragraf får dock tillståndsmyndigheten inte meddela så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras.

Länsstyrelsen har som grund för sin ansökan anfört vikten av att vattennivån i Mållången inte sänks onödigt lågt under sommaren – hösten, bl.a. med avseende på funktionen hos befintlig fiskpassage vid Mållångens regleringsdamm. Länsstyrelsen har också påtalat den konflikt som idag finns mellan bestämmelserna i tillståndet för Mållångens reglering i 1944 års vattendom och omprövningsdomen från år 2001.

Med ansökta villkorsändringar anser länsstyrelsen att ovan redovisade problem kommer att undanröjas.

I målet har frågan om hur regleringsbestämmelserna i 1944 års vattendom ska tolkas uppkommit. Länsstyrelsen menar att det finns två sänkingsgränser, +223,02 m och +224,02 m (sommarsänkingsgräns), sänkingsgränser som enligt länsstyrelsen därför bör fastställas i ett nytt villkor för Mållångens reglering. Ljusnans Vattenregleringsföretag har motsatt sig detta och menar att regleringsbestämmelserna i 1944 års dom ska tolkas så att det från den 1 november fram till vårflodens slut föreligger en rätt att få sänka av magasinet till +223,02 m och att det under vårfloden sedan sker en återuppfyllnad och när vattenståndet passerar +224,02 m så får inte denna gräns underskridas förrän den 1 november, d.v.s. det handlar således om begränsningar om hur företaget får tappa ur sjön snarare än om hur återfyllnaden ska ske. Mark- och miljödomstolen gör samma bedömning som Ljusnans Vattenregleringsföretag i denna fråga. Av ansökningshandlingarna framgår det att under år med stor avsänkning vintertid av vattennivån i Mållången och en efterföljande vår och sommar med liten tillrinning, är det stor risk för att nivån +224,02 inte nås förrän efter den 1 november. Det bör därför inte föreskrivas en skarp s.k. sommarsänkingsgräns om +224,02. Enligt domstolens bedömning skulle en sådan reglering inte vara förenlig med vad som sägs i 24 kap. 5 § sista stycket miljöbalken. Mark- och miljödomstolen avslår därför länsstyrelsens yrkade villkor 1a) i ansökan. Villkoret skulle enligt ansökan vara följande:

1 a) För Mållångens reglering finns en dämningssänkningsgräns på +225,52 m och en sänkingsgräns på +224,02 m från vårflodens slut till den 1 november och en sänkingsgräns på +223,02 m under övrig tid av året. Regleringen ska med undantag för vad som anges nedan bedrivas så att dessa gränser inte över- eller understigs.

Som en följd av ovanstående resonemang ska även *sommarsänkingsgräns* i länsstyrelsens villkor 1b) ersättas med *vattenståndet*.

Vid omprövning av Mållångens reglering har Ljusnans Vattenregleringsföretag en skyldighet att enligt tidigare vattendom tåla en inskränkning motsvarande en

tjugondel av produktionsvärdet som regleringen medför för nedströmsliggande kraftverk. Länsstyrelsen och regleringsföretaget är överens om att villkor 1b) i domslutet, motsvarande sökandens föreslagna villkor 1c i ansökan, medför ett produktionsbortfall för nedströms liggande kraftverk. Vad gäller värdet av produktionsbortfallet har länsstyrelsen och regleringsföretaget dock avvikande åsikter. Länsstyrelsen anser att produktionsbortfallet ryms inom de 5 % av produktionsvärdet som regleringsföretaget har att tåla utan ersättning.

Ljusnans Vattenregleringsföretag har däremot beräknat den ersättningsgilla delen av produktionsbortfallet till 517 143 kr. Mark- och miljödomstolen har gått igenom både länsstyrelsens och regleringsföretagets beräkning och gör bedömningen att regleringsföretagets beräkning är den som bäst anger storleken på produktionsbortfallet till följd av villkor 1b). Länsstyrelsens beräkning baseras bl.a. på antagandet att nivån i Mållången *alltid* uppnått +224,05 den 15 maj, samt att delar av Telningens vatten ska magasineras i Mållången. Det handlar alltså delvis om samma fråga som har gått igenom ovan, dvs. om det gäller en skarp sommarsänkingsgräns på +224,02 m. Domstolen har ovan bedömt att det inte gäller någon sådan gräns.

Regleringsföretaget har på ett övertygande sätt framfört att det är omöjligt att alltid uppnå vattennivån +224,02 den 15 maj om man bedriver en effektiv reglering för kraftändamål samt att marginalen blir mindre i Mållången för att magasinera t.ex. stora höstregn/flöden om delar av Telningens vatten magasineras i Mållången. Mark- och miljödomstolen gör samma bedömning. Mark- och miljödomstolen ansluter till regleringsföretagets bedömning att deras beräknade produktionsförlust är mycket lågt räknad, bl.a. eftersom beräkningen är gjord med ett antagande att man varje år i förväg skulle veta storleken på tillrinningen under perioden 1 april – 15 maj. Sammantaget ska därför länsstyrelsen ersätta regleringsföretaget med det belopp som har begärts.

Länsstyrelsen har yrkat att regleringsvillkoret (1b i domslutet) inte ska träda i kraft förrän länsstyrelsen har betalat ersättning för produktionsbortfallet till tillstånds-

havaren, att det ska ske inom sex månader efter dom, och att det ska anges att villkoret förfaller om betalning inte sker. Mark- och miljödomstolen bedömer att en sådan lösning är olämplig. Om innebörden av denna dom delvis villkoras av huruvida länsstyrelsen väljer att betala ersättning eller inte, skulle konsekvenserna av domen bli mycket oklara. Villkoren i 1944 och 2001 års domar påverkar dessutom varandra, och en avsaknad av det villkor som frågan gäller (1b i domslutet) skulle påverka inte minst de boende vid sjön Mållången, som genom sin intresseförening varit mycket aktiva i målet, negativt. Mark- och miljödomstolen avslår därför yrkandet.

Regleringsföretaget och länsstyrelsen är överens om övriga villkorsändringar som därmed bör fastställas enligt domslutet.

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra den tidigare fastställda prövningsavgiften på 1500 kr.

Länsstyrelsen har återkallat sitt yrkande om ett villkor för att anlägga fiskpassage vid sjön Tälningen. Målet ska skrivas av i den delen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-1)

Överklagande senast den 12 mars 2019. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar,

Jonas Manole

Målet har avgjorts av rådmannen Jonas Manole, ordförande, tekniska rådet Lars Edlund och de särskilda ledamöterna Jari Hiltula och Tommy Odelström.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se